

בננה - מאגר האסוציאציות התרבותי שלנו מלא מהן: חצאיות הבננה האקזוטיות של ז'וגפיין בייקר (Josephine Baker), "רפובליקת בננות", בננה ספליט, צייקיטה בננה וכמובן הבננה הגרפית של אנדי וורהול (Andy Warhol), שהופיעה לראשונה ב־1960 על עטיפת תקליט האלבום "The Velvet Underground & Nico" והפכה לסמל מסחרי גם לאחר שהלהקה פורקה: "The symbol has become so identified with The Velvet Underground... that members of the public, particularly those who listen to rock music, immediately recognize the banana design as the symbol of The Velvet Underground." -Lou Reed - the Guitarist, vocalist, and principal songwriter of the Velvet Underground

אנו אוהבים בננה בגלל הצבע הצהוב הבהיר הזה, האריזה המושלמת, הטעם הבשל המתוק ההופך למתקתק עוד יותר כשהיא נרקבת, בגלל הזקפה ומכופף הבננות, פצצת אנרגיה צהובה עשירה בחומרים חיוניים וסגולות רפואיות, תורמת להארכת החיים ומיטיבה עם מצב הרוח. אז מה הפלא שהיא כמעט תמיד מחייכת אלינו כשהיא מביטה בנו בשעות הלילה, מתחפשת לירח.

התערוכה בננה בונקר מציגה מעבודותיהם של אשכול האמנים: שרית אכטנברג, מוריה בכר, צינצ'ל בנגה, ענת גרינברג, דוד טרסקובר, ענת מעוז, שחר מרקוס, רחל רבינוביץ, אלעד רוזן, דן רייזנר, מורן שוב וליאור שחר.

בננה, בשמה המדעי מוז (Musa), ובין כינויה: תְּאֵנֶת תְּנָה, פרי גן עדן. צמח טרופי חד־פסיג דמוי עץ השייך למשפחת המזויים. כבר מהתקופה הפרה-היסטורית, הבננה, המשמשת למאכל, מוכרת לאדם. השערות שונות נכתבו אודות מקורה, ככל הנראה מקורה של הבננה בדרום-מזרח אסיה, משם היא הופצה על ידי האדם לכל האזורים הטרופיים והסובטרופיים. כאשר הערבים הביאו את הבננה למערב אפריקה, ובמהלך המאה ה־16 העבירו אותה הספרדים לאמריקה. לארץ ישראל הובאה הבננה במהלך המאה ה־10.

כיוון שהבננה לא נכחה בארץ ישראל בתקופת המקרא היא נעדרת מהתרבות והמיתוסים שהתהוו לצמחיה ולפירות מתקופה זו ונקשרו לחגי ישראל. שלא כמו "שבעת המינים" ו"ארבעת המינים", השימוש בייצוג ויזואלי של פירות נוספים וביניהם הבננה החל להיות מיוצג רק החל מתחילת המאה ה־20 כבעל תפקיד המבטא את הרעיון הציוני של כיבוש והפרחת השממה. לצמחיית הארץ נקשר עניין חדש - היהודי כעובד אדמה. וכך החלה הבננה להשתלב בייצוגים הוויזואליים לצד פרחים, פירות וצמחים שאינם מוכרים במקורות ואינם מאופיינים דווקא לארץ?

ראובן רובין מאזכר את הבננה בציורו "פירות ראשונים", 1923 - את רוח ההוויה החלוצית ואת חוויית התחדשות העם העברי בארצו. הדמויות מסמלות את טיפוסי האדם הארצישראלי: עובד האדמה השרירי הנושא על גבו אבטיח ומחזיק בידו אשכול של ביכורי בננות ירוקות - מייצג את "החלוץ" או את "היהודי החדש", התגלמות חלומה של הציונות. מתקופה זו לערך חלה תפנית גם בדימויים שהוצגו בגלויות הברכה לשנה החדשה, הקשר הדתי והדימוי המקראי של חיי היהודים המסורתיים, פינה את מקומו לעולם החילוני בו הוצגה דמותו של היהודי החדש והפירות ה"חדשים", המדגישים את קשר החלוץ עם אדמתו³. צמחיית הארץ החלה להיות נושא פופולארי ללימוד ולמחקר מאז תחילת חיידוש הישוב היהודי בארץ ישראל. אחת המטרות של המורים לבוטניקה

וואולוגיה בארץ היתה לקרב את התלמידים העירוניים לטבע ולעורר בלבם את הרצון להגיע לחיי הכפר ולהשתלבות כעובדי אדמה. להגשמת הפעילות של הכרת הצמחים נעזרו המורים באמצעים דידקטיים, חזותיים וכך ב־1910 יצא "לוטו צמחי ארץ ישראל" ובו דימוים של פירות צמחים וירקות האופייניים לארץ. ביניהם הבננה⁴.

גם בז'אנר ציורי 'טבע דומם Still-life', הרי שמראשית האמנות הישראלית, ניתן לאתר התייחסות לז'אנר, כאשר הבננה גם משתלבת בקומפוזיציות הטבע דומם בקערות הפרות, כך למשל אצל מרסל ינקו, "טבע דומם ובננות", 1920 בקירוב, ציונה תג'ר, משה מוקדי, אריה לובין ואחרים.

מרים באסל כותבת: "...אמנים מגיעים לארץ חדשה עמוסה לעיפה במשמעות מיסטיות, הרואיות, חשופה באור לבן שלא הורגלו אליו. הסקרנות שלהם פעלה מהסטודיו החוצה אל הנופים הקסומים של ירושלים או צפת, אל הסממנים הכנעניים או האקזוטיקה של המזרח, אל הדמויות המופלאות... איזה סיכוי יש שהאמן יפנה מבטו פנימה אל תוך הבית ויתבונן בקערות פירות? ועם כל זאת כשראובן רובין או זריצקי מפנים מקום לאגרמל עם פרחים או לקערה עם רימונים, אפשר להבין את כח המשיכה של 'טבע-דומם' והיכולת שלו לענות לאיזשהו צורך של האמן שאינו ניתן להשגה בז'אנרים אחרים. אולי יש בו משהו מהריוקן העצמי, משהו מהעצמיות של האמן, מהנוכחות של האישי בתוך המרחב הבלתי מושג של מיתוסים והנצחה⁵."

ואמנם פירות אחרים-מסורתיים הם אלו שכיכבו לרוב בראשית האמנות הישראלית בקערות הפירות, אך גם הבננה לעיתים הצטרפה להן. כאשר גם היא כמו הפירות האחרים עשויה לאזכר ולייצג את תהליכי הזמן, הבשלות, הרקבון והמוות. אליק מישורי מייחד פסקה לטבע דומם יהודי בספרו "שורו, הביטו וראו": "למקבצי ה'טבע דומם' נכנסת בדלת האחורית מסורת נוצרית-מערבית של ציורי הואניסם (הבל הבלים הכל הבל) והממנטו מורי (זכור את המוות)⁶."

"הידעתם מה מתרחש בכל הבוסתנים, כלילה בו שותקים הצרצרים והתנינים? מופיע לו פתאום מאי משם או אי מזה, אפס איזה מן גמד ענק, אני חושב כזה, השר יודע איזה שר אותו כל כך מריץ, לכל המשמשים ניגש הוא ועושה חריץ, בכל התפוזים הוא מנקב נקבוביות, ובפירות הנגועים הוא שם רקבוביות, אבל יותר מכל אוהב הוא לכופף בננות, מכופף הבננות" - (מילים: מאיר אריאל)

אוצרת: נורית טל-טנא

1. ע"ש בונקר ברלינאי, שנבנה ב-1942 על ידי המשמר הנאצי, שימש במהלך השנים כבית סוהר סובייטי, כבית אחסון לפירות טרופיים לבכירי ממשל, כתאטרון וכמועדון טכנו מיתולוגי בשנות ה־90. מאז 2008 מצא את ייעודו כגלריה לאכלוס אוסף אמנות מרהיב.
2. "שורו הביטו וראו", אליק מישורי, ספרית אפיקים הוצאת עם עובד, 2000, עמ' 241-245.
3. "בשנה הבאה - שנות טובות מן הקיבוץ", עורך: מיקי צור, הדפסה אילון אופסט, חיפה, 2001, עמ' 35.
4. "בצלאל" של שן 1929-1906", עורכת: נורית שילה-כהן, ירושלים, תשמ"ג, עמ' 209.
5. "טבע-דומם באמנות הישראלית", מרים באסל, 2005, גיליון מס' 8, תשס"ז, 2007.
6. "שורו הביטו וראו", אליק מישורי, ספרית אפיקים הוצאת עם עובד, 2000, עמ' 90-289.

בננה בונקר

תערוכה קבוצתית

אודות התערוכה

”בננה בונקר” היא התערוכה הפותחת את שנת התערוכות ב”צדיק”, בתום עונת המלפפונים. מי יתן וצורתה, טעמה וסמלה ינבאו שנת מהפך!

• כל המידות בס"מ, רוחב × גובה × עומק

שיח גלריה | שבת, 08.10.16 | שעה 11:00

נעילת התערוכה: 15.10.16

ענת גרינברג, הכל הבלים
אקריליק על בד, 150 × 120
2015

ציניל בנגה, ללא כותרת
דיו הודי וצבעי מים על נייר, 15 × 21
2016

מוריה בכר, בננות והר
אקריליק על בד, 120 × 100
2014

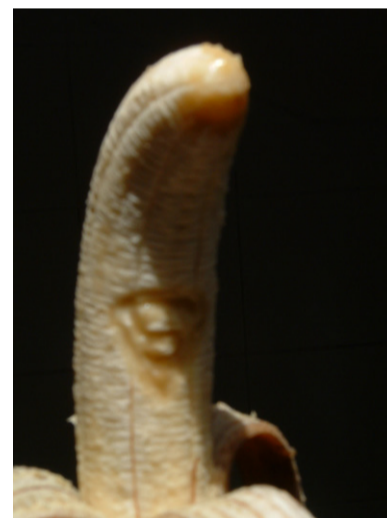
שרית אכמנברג, מרחפות
שמן על בד, 240 × 160
2013

רחל רבינוביץ, בילוי עם בננה
דיו ושמן על בד, 30 × 20
2001

שחר מרקוס, איך מסתיים האקט האמנותי
וידאו (פרם מתוך וידאו), 4:45 דק'
2001

ענת מעוז, סופרמן
ציילום, 20 × 30
2007

האנימו של ציניל בנגה הוא סדרת תמונות של בננות שנפסקו. או היו זמנודה הם אמרו, כי הם רוצים שתסתכל כשהם נדפקים. או היו נשטתה זאת. היא ישבה על המיטה בחום של 102 מעלות, והם פשט את כנדיהם ועשו זאת על שטיח חדר-השינה — "ואתה יודע מה ה רצו שאני אעשה כאשר הם עשו את זה?"
"לא."
"על האיציטבא כמיטבכה היו לי כמה בננות והם רצו שאני אוכל אחו שעת ההסתכלות."
"הסתלות הכלתי מודעת, בלי ספק."
"המה?"
"מדוע רצו שתאכלי את הכננה?"
"בן-אדם, אני לא יודעת. אני מתארת לי שהם רצו להיות כמוחי שאני באמת שם. הם רצו כאילו לשמוע אותי לועסת. שמע, אתה ר רוצין, או אתה גם מוזין?"
"זדבר כהא הידועה! הוננת שלי מתיאטרון "אמפייר" — בלי הצ אות, אך יפה כלי-כך!
"אני גם מוזין."
"ובכן, גם אני."
"איזה מקרה מוצלח, אמרתי, "ששנינו נתקלנו זה בזה."
זיא צחקו בפעם הראשונה, ובמקום שדבר זה ישרה עלי הרגש

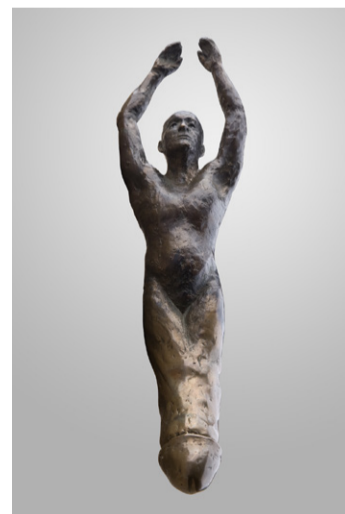
דוד טרסקובר, פרם מתוך מיצב. מתוך ימה מעיק על פורטנווי
מאת: פליפ רות. תרגום: חיים גליקשטיין, הוצאת שוקן 1970.
עמודים 132-133, Ready Made, 45 × 35
2016

ליאור שחר, חמש על חמש
טכניקה מעורבת - חמר, לוח מוקצף וקאפות, 100 × 120 × 10
2012

מרון שוב, סמיילי ונו מה שמו, מתוך סדרת סימניות בספרים,
יפו, פברואר 2013, הורקת דיו על FineArt
גודל A3, 2013

דן רייזנר, Lust
יציקת ברזונה, 9 × 33 × 6
2002

אלעד רוזן, דילמה
אקריליק על בד, 100 × 100
2013